

گزارش

سناریوهای هدف قرار دادن نفتکش

صبح دیروز خبر رسید نفتکش ایرانی «سابیتی» (sabity) متعلق به شرکت ملی نفتکش ایران در دو انفجار جداگانه و بر اثر اصابت دو موشک به فاصله حدود ۳۰ دقیقه در حالی که از دریای سرخ عبور می کرد دچار انفجار شد. براساس بیابیه شرکت ملی نفتکش، اگرچه در این حادثه به خدمه آسیبی وارد نشد و کشتی نیز حرکت به سوی خلیج فارس را ادامه داد، اما ایجاد دو حفره در بدنه اصلی مخازن سابیتی باعث شد حجم زیادی نفت از کشتی خارج شود. پس از انتشار این خبر گمانه‌زنی‌ها درباره عوامل حمله به کشتی بالا گرفت، اما فاصله ۶۰ مایلی محل حادثه با بندر جده در درجه اول همه نگاه‌ها را متوجه عربستان سعودی کرده است.

با این حال، اگرچه وجود برخی قرائن احتمال دخالت آنها در این حادثه را تایید می کند اما مقامات سعودی تا این لحظه نسبت به ماجرا سکوت کرده‌اند. از طرفی برخی منابع از احتمال دخالت رژیم صهیونیستی در این حادثه خبر داده‌اند. براساس این خبرها، حمله به نفتکش ایرانی توسط یک قایق اسرائیلی انجام گرفته که ساعت ۱۱ شب از پایگاه دریایی رژیم صهیونیستی در جزیره دهلک اریتره خارج شده و در ساعت ۲ و ۴۵ دقیقه در ۳۴ کیلومتری جنوب شرقی سودان مشاهده شده است. این ادعا در حالی مطرح شده است که اولاً قرائنی در تایید آن وجود ندارد و ثانیاً رژیم صهیونیستی در حال حاضر به‌هیچ‌عنوان آمادگی چنین اقدامی را ندارد. با توجه به افول قدرت منطقه‌ای رژیم صهیونیستی طی سال‌های اخیر در کنار بحران‌های سیاست داخلی این روزها برای تشکیل دولت جدید، احتمال هرگونه اقدام متجاوزانه رژیم صهیونیستی

نسبت به جمهوری اسلامی ایران که در اوج اقتدار قرار دارد بسیار پایین است. در مقابل برای حمله سعودی‌ها به نفتکش ایرانی دلایل بسیاری وجود دارد. بیش از چهار سال از آغاز تجاوز ائتلاف سعودی به خاک یمن گذشته و این جنگ تا امروز برای عربستان جز شکست و تحقیر هیچ آورده‌ای نداشته است. تنها در یک‌ماه گذشته دو ضربه جدی انصارالله، خسارت‌های چندمیلیاردی به سعودی‌ها وارد کرده و مهم‌تر از آن حیثیت بین‌المللی آنها را با چالش اساسی مواجه کرده است. ۱۴ سپتامبر ۲۰۱۹ بر اثر بمباران تاسیسات تولید نفت آرامکو توسط پیاده‌های انصارالله یمن، تولید نفت عربستان ۵۰ درصد کاهش یافت و اقتصاد این کشور را با مشکل اساسی مواجه کرد. ۱۵ روز بعد، انصارالله یمن طی یک عملیات گسترده سه تیپ نظامی ارتش سعودی را در نجران متلاشی کرد و هزاران نفر از نظامیان عربستان را به اسارت گرفت، در حالی که سعودی‌ها هنوز از شوک بمباران آرامکو خارج نشده بودند و حتی نمی‌دانستند موشک‌ها از کجا به خاک عربستان پرتاب شده است.

از طرفی ائتلاف سعودی دلیل همه موفقیت‌های انصارالله را حمایت‌های معنوی و نظامی جمهوری اسلامی ایران می‌داند و همواره تمایل داشته با نادیده گرفتن قدرت نظامی انصارالله و با استناد به روابط حسنه میان آنها و جمهوری اسلامی، حمله‌های بین‌المللی را به سمت ایران هدایت کند. یک روز پس از حادثه آرامکو، ترکی‌ المالکی، سخنگوی ائتلاف سعودی در نشست خبری مدعی شد موشک‌ها از ایران به خاک عربستان شلیک شده در حالی که این ائتلاف متجاوز هیچ‌گاه نتوانست مدکرى در تایید ادعای خود ارائه کند.

سعودی‌ها حتی به‌خاطر این ادعاهای بی‌اساس از سوی رسانه‌های بین‌المللی مورد انتقاد قرار گرفتند. بر این اساس و با توجه به فاصله نزدیک محل حادثه به خاک عربستان، احتمال می‌رود سعودی‌ها در جهت عقده‌گشایی و جبران شکست‌های اخیر خود دست به چنین اقدامی زده باشند تا از این طریق بخشی از احساس حقارت خود را ترمیم کنند. به‌ویژه آنکه کاهش ۵۰ درصدی تولید نفت این کشور خریداران را نسبت به آنها مردد کرده و کاهش اعتبار بین‌المللی آنها علاوه‌بر خسارت‌های جبران‌ناپذیر اقتصادی افزایش اعتبار منطقه‌ای ایران را به‌همراه داشته است. از این جهت احتمالاً سعودی‌ها قصد دارند اعتبار از دست رفته خود را با ناامن کردن منطقه برای ایران بازبایند و به‌عبارتی بر بازی دادن افکارعمومی جهان متوسل شده‌اند.

علاوه‌بر این با افزایش تنش‌ها در منطقه، در روزهای اخیر بحث میانجیگری بین ایران و ائتلاف سعودی بالا گرفته است. منابع رسمی اعلام کرده‌اند عمران خان، نخست‌وزیر پاکستان برای انتقال پیام عربستان، امارات و شاید آمریکا و کاهش تنش‌ها در منطقه امروز به تهران سفر کند. این خبر احتمال دخالت سعودی‌ها در حادثه دیروز را تقویت می کند، از این جهت که احتمالاً دولت عربستان برای آنکه دست بالا را در مذاکره با طرف ایرانی داشته باشد، به‌عنوان یک ترفند دیپلماتیک دست به چنین اقدامی زده است. با این حال اقدامات بعدی جمهوری اسلامی منوط به نتیجه تحقیقات تکمیلی و اخبار قطعی در روزهای آینده خواهد بود.

سیاست

«فرهیختگان» در گفت‌وگو با کارشناسان بررسی کرد

در دفاع از تشکیل هیات‌منصفه جرائم سیاسی

کلیت نظام شده بود، مرتفع شود.

شاید پرسید دقیقاً منظور این افراد از چالش و بلای جان چیست؟ با وجود اینکه پاسخ نیازمند بازخوانی یک برهه چندده‌ساله است اما می‌توان به‌طور خلاصه هم پاسخ توصیفی مناسبی ارائه کرد. با وجود اینکه در اصل ۱۶۸ قانون اساسی به جرم سیاسی و برگزاری دادگاه‌علنی آن اشاره شده است، به دلایل مختلفی که شاید فرصت بیان آنها در این مجال نباشد، هیچ‌گاه دادگاه متهمان سیاسی با برچسب صرفاً سیاسی برگزار نشده و همیشه پرونده‌های آنها با دو عنوان سیاسی و امنیتی بررسی و رسیدگی شده است. در این میان قدرمسلم این است که همه این پرونده‌ها و طبعاً احکام صادره نمی‌توانسته امنیتی باشد و هیچ اتهام و جرم سیاسی در این سال‌ها در دستگاه قضایی مورد رسیدگی قرار نگرفته، لذا همیشه سوال این بوده که

مطلبه عماد افروغ از دستگاه قضایی:

دادستان‌ها و قضات باید «سیاست» و «آزادی» را بشناسند

عماد افروغ، استاد دانشگاه و نماینده سابق مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» گفت: «قبل از هرچیز حتماً باید در کشور تعریف دقیقی از جرم امنیتی وجود داشته باشد و سپس مبتنی بر آن جرم‌ها شناخته و بقیه مسائل از هم تفکیک شوند.»

وی گفت علاقه‌ای به استفاده از واژه «جرم سیاسی» ندارد و توضیح داد: «برای من جرم سیاسی مفهوم نیست، یعنی واقعا نمی‌دانم جرم سیاسی به چه معنی است. یعنی اگر کسی موضعی را بدون وارد کردن خدشه به تمامیت ارضی کشور اعلام می‌کند و صرفاً یک رای سیاسی دارد، ولو این رای سیاسی مخالف نظام جمهوری اسلامی باشد اما دارای صدق باشد، نباید حتی تحت‌عنوان جرم سیاسی متهم شود، چون دست به هیچ اقدام امنیتی نزده است. اگر قرار باشد این اقدام را جرم سیاسی تلقی کنیم آنچه هیچ تضارب آراییی نخواهیم داشت. لذا مادامی که هر فرد در چارچوب قانون اساسی فعالیت می‌کند ولو اینکه قانون اساسی را قبول ندارد، از حقوقی برخوردار است و طبق فصل سوم قانون اساسی مادامی که دست به یک‌سری اقدامات ضدامنیتی نزند، جرمی مرتکب نشده است. بنده معتقد نیابدم فرصت‌ابراز نظر را از نخبان‌ها و روشنفکران گرفت چنانکه قانون اساسی هم مخالفتی با آن ندارد.»

افروغ در ادامه به جزئیات برگزاری دادگاه‌های متهمان سیاسی اشاره کرد و توضیح داد: «مساله مهمی که باید به آن توجه کرد ترکیب هیات‌منصفه است. هیات‌منصفه باید فاقد هرگونه پیش‌داوری باشد. هیات‌منصفه نباید جناحی باشد. در انتخاب هیات‌منصفه و در اینکه چه کسی آنها را انتخاب کند، باید دقت‌نظر کرد.»

این استاد دانشگاه موضوع بعدی را دادستان‌ها و ادید سیاسی -حقوقی آنها دانست و گفت: «دادستان‌ها گاهی کیفرخواست‌هایی صادر می‌کنند که با خواندن آنها می‌فهمیم این فرد اصلاً «سیاست»رانی‌شناسد. چنین دادستانی آزادی بیان و آزادی مطبوعات را هم نمی‌شناسد. توقع ما این است که یک مقام قضایی اشراف کاملی به تئوری‌های آزادی داشته باشد، قوانین ذی‌ربط را بشناسد و از حقوق مردم به‌خوبی صیانت کند. این مساله درمورد قضات هم کامل صادق است. قاضی یا دادستانی که می‌خواهد کیفرخواست صادر کند حتماً باید روح آزادی را بداند.»

افروغ افزود: «اگر جامعه می‌خواهد رشد کند، اگر جامعه می‌خواهد به بالندگی برسد باید اجازه دهیم حتی مخالفان ما حرف‌های خود را بیان کنند بدون اینکه قصد تخریب و اقدام امنیتی داشته باشند یا دست به یک اقدام امنیتی زده باشند. اتفاقاً استادمطهری می‌گوید اسلام در این آزادی‌های بیان رشد کرده است. «این استاد دانشگاه گفت: «اگر دستور اخیر آقای رئیس‌یاست باعث شود هیات‌منصفه فیهمی برای دادگاه سیاسی انتخاب شود، هیاتی که جامع باشد و خطی و جناحی نباشد و همچنین هم قاضی و هم دادستان منتخب اشراف قابل‌قبولی به آزادی و روح قانون اساسی داشته باشند، اتفاق ستودنی رخ داده است. همچنان که گفتم برای من سخت است که از جرم سیاسی اسم ببرم. حتی زمانی که من نماینده بودم می‌گفتم باید زندان و حبس را برای موارد سیاسی حذف کنیم و برای مثال جریمه نقدی جایگزین آن کنیم. مثلاً وقتی فردی علیه فرد دیگری چیزی نوشته است، هیچ‌سندی رو نکرده و تنها آپروریزی کرده چرا باید زندانی شود، بلکه می‌توان جریمه نقدی یا محکومیت‌های دیگری برای او در نظر گرفت. ضمن اینکه حبس‌زدایی را برای خیلی از جرائم دیگر نیز توصیه می‌کنم. به گفته شهیدمطهری، حبس یک مجازات اسلامی نیست و از مساله برای موارد سیاسی به‌نظم توجیه بیشتری دارد.»

حسین قربانزاده، حقوقدان:

با توجه به نواقص قانون، نظارت تنها ضمانت اجرای دستور جدید است

حسین قربانزاده، حقوقدان، فعال و مدیرمسئول سابق روزنامه همشهری در گفت‌وگو با «فرهیختگان» دستور اخیر سیدابراهیم رئیسی برای احیای هیات‌های منصفه در دادگاه‌های جرائم سیاسی را در راستای اجرای آرمان قانون اساسی دانست و با اشاره به عدم اجرای این قانون در

سه‌سال گذشته گفت: «تاکنون در تشخیص امر میان اتهامات سیاسی و امنیتی اختلاف‌نظرهایی بوده و همین هم باعث عدم برگزاری این دادگاه‌ها شده است. از سال ۹۵ تاکنون تنها مورد مربوط به پرونده عیسی سحرخیز بود که آن را هم دادگستری نپذیرفت. لذا معتقدم قانون ممانعی برای اجرا ندارد و ممانع تنها تشخیص یک پرونده جرم سیاسی است و الان هم با صرف یک دستور اتفاقی نمی‌افتد و باید در عمل و نحوه تشخیص درخصوص جرائم یک بازنگری صورت گیرد که حتماً بخشی از آن نیز نیاز به اصلاح قانون دارد.»

وی با اشاره به اینکه منطق واگذاری تشخیص به قاضی ایرادی ندارد، تاکید کرد: «با این حال باید در مواردی که خلاف واقعیت تشخیص داده می‌شود مراجع بالاتر ورود و تشخیص اشتباه را اصلاح کنند. اگر یک قاضی یا یک بازپرس تصمیمی به ناحق گرفت دستگاه قضایی موظف است در مرحله اعتراض و تجدیدنظر نسبت به قرار صادره درخصوص سیاسی نبودن آن جرم تجدیدنظر کند.»

این کارشناس مسائل حقوقی با بیان اینکه «به‌دلیل توقف تشخیص جرم سیاسی به نیت مرتکب، عملاً خیلی راحت مقام تشخیص دهنده می‌تواند منطبق بر قانون پرونده را جرم سیاسی تشخیص ندهد»، افزود: «این همان نقطه ضعف قانون است و باید با نظارت دستگاه قضایی این مشکل مرتفع شود. البته این قانون نواقص دیگری هم دارد، مثلاً الان طبق قانون فعلی اگر کسی به وزیر ورزش توهین کند و نیت او اصلاح کشور باشد، جرم سیاسی تلقی می‌شود ولی اگر کسی به دادستان کل کشور توهین کند حتی نیت او اصلاح کشور هم نباشد، جرم سیاسی تلقی نمی‌شود، چرا؟ چون در قانون جرم سیاسی مربوط به رسوای سه قوه، معاونان رئیس‌جمهور، وزرا، نمایندگان مجلس، نمایندگان مجلس خبرگان و چند عنوان محدود دیگر دانسته شد. این نشان می‌دهد در تنظیم و تصویب این قانون دقت لازم در نظر گرفته نشده است. از طرف دیگر اساساً نیت متهم در طول روند رسیدگی مشخص می‌شود یعنی در جلسه اول سه‌ویت محرز نمی‌شود در حالی که مقام تشخیص دهنده باید در همان جلسه تشخیص دهد این جرم سیاسی است یا خیر که این هم محل اشکال است.»

قربانزاده خاطرنشان کرد: «طبق منطق قانون مصوب سال ۹۵، میان کسانی که به نیت اصلاح در ساختار نظام جمهوری اسلامی به دنبال فعالیت مدنی و اجتماعی هستند با کسانی که اساس و ریشه نظام را می‌زنند، تفکیک قائل می‌شویم. یعنی با مجرم سیاسی همانند مجرم عادی یا مثل مجرم امنیتی برخورد نمی‌کنیم بلکه این فرد را به‌دلیل فرآیند اصلاح‌گری شایسته یک‌سری مزایا می‌دانیم، از این‌رو به‌تدریج افراد احساس می‌کنند به‌سادگی انگ امنیتی نخواهند خورد و از همین مسیر هم فرآیند نقد و اصلاح توسعه می‌یابد.» مدیرمسئول سابق روزنامه همشهری در پایان افزود: «این اتفاق هم در عرصه داخلی و هم در عرصه بین‌المللی برای کشور مفید است. در عرصه داخلی فضای انتقاد و مطالبه عمومی و مدنی ارتقا می‌یابد و باعث می‌شود مردم احساس کنند می‌توانند حرف‌های خود را صریح‌تر بیان کنند و از منظر بین‌المللی هم وجهه نظام تقویت و دقت نظام در برخورد با اتهامات و جرائم به رخ دیگران کشیده می‌شود.»

رابط فراکسیون امید مجلس با قوه قضائیه:

برگزاری دادگاه برای متهمان سیاسی مظلومیت قوه قضائیه را برطرف می‌کند

محمد کاظمی، رئیس کمیته حقوقی فراکسیون امید مجلس و رابط این فراکسیون با قوه قضائیه در گفت‌وگو با «فرهیختگان» به ارزیابی و بررسی دستور جدید رئیس دستگاه قضا برای احیای هیات‌های منصفه و تفکیک جرم سیاسی از جرم‌های امنیتی در دادگاه‌ها پرداخت.

وی در ابتدای این بحث با تاکید بر اینکه دستور اخیر رئیس قوه قضائیه مورد استقبال جامعه قرار گرفته است، گفت: «لزامه تحقق تصمیم اخیر این است که قضات ما در اجرای این دستور با دست‌ودل‌بازی عمل کنند.»

نایب‌رئیس اصلاح‌طلب کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس به مسکوت ماندن سه‌ساله این قانون اشاره کرد و افزود: «علت اجرا نشدن این مصوبه مجلس نه‌هم، این است که تشخیص یک اتهام سیاسی و جدا کردن آن از اتهام امنیتی طبق قانون برعهده قاضی گذاشته شده است. من خودم سابقه کار قضایی دارم و می‌دانم طبیعی است قضات علاقه‌ای نداشته باشند که نظر هیاتی در قضاوت‌شان موثر باشد. درواقع یک قاضی نمی‌خواهد فرد دیگری یا هیاتی روی پرونده نظر بدهد و این نظر در حکم نهایی دخیل باشد، لذا عموماً قضات ما علاقه‌مند هستند تشکیک موارد را امنیتی تشخیص دهند، نه سیاسی! بنابراین باید گفت این مساله ایراد قانون دارد، بر همین اساس هم چندی‌پیش طرحی را به مجلس ارائه کردیم که به موجب آن تعاریف خاصی در جرائم سیاسی ارائه‌شده و دیگر نیازی نیست قاضی مرجع تشخیص‌دهنده جرم سیاسی باشد. این طرح هم اکنون در دستورکار کمیسیون قضایی است.»

وی نتیجه برگزاری دادگاه مجزا برای اتهامات سیاسی را به‌نفع دستگاه قضایی دانست و گفت: «بزرگه اختلاف ما با قوه قضائیه این است که خیلی از مواردی که افکار عمومی، جریانات روشنفکری و جریانات پشیمان جامعه آن را اتهام سیاسی یا مطبوعاتی می‌دانند و قضات آنها را امنیتی می‌دانند لذا اگر این بزرگه اختلاف حل نشود و این دستور آقای رئیس‌یاست را قضات ما به‌نفع افکارعمومی تفسیر و خیلی از موارد را با حضور هیات منصفه رسیدگی کنند، مظلومیتی که بعضاً در دستگاه قضائیه می‌بینیم، از بین می‌رود. برای نمونه هفته گذشته با آقای اسماعیلی، سخنگوی قوه قضائیه ملاقاتی درباره برخی از اشخاصی که به اعتقاد و اعتبار ما و افکارعمومی با جرم سیاسی در بازداشت هستند، داشتیم. در این جلسه توضیحات آقای اسماعیلی برای خود من به‌عنوان قاضی روشن کرد که این اتهامات امنیتی بوده و سیاسی نبوده است و در این مواقع اگر قوه قضائیه این موضوعات را به اطلاع عمومی برساند آن مظلومیت هم مرتفع می‌شود و برای مردم روشن می‌شود که این فرد چه اقداماتی کرده و چه جرائمی را مرتکب شده است.»

نایب‌رئیس کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس با تاکید بر اینکه این اقدام در درجه اول به‌نفع قوه قضائیه است، ادامه داد: «در ملاقاتی که در اوایل ریاست آقای رئیس‌یاست با ایشان داشتیم بر همین موضوع تاکید کردم که در خیلی از موارد می‌توان اتهام را سیاسی دانست و محاکم علنی تشکیل داد و مردم را در جریان موقوف قرار داد تا بی‌جهت دستگاه قضائیه و محاکم قضایی ما زیر سوال نروند. علاوه‌بر این موضوع تحقق چنین وضعیتی باعث می‌شود اجرای ابعاد عدالت در جامعه توسط دستگاه قضایی برای مردم شفاف شود و مردم در جریان دقیق اجرای عدالت قضایی در دستگاه قضایی قرار بگیرند. از همین منظر اشخاص بی‌جهت مظلوم‌نمایی نخواهند کرد و آن اهدافی که در قوه قضائیه و به‌خصوص در حال حاضر در آقای رئیس‌یاست قوه قضائیه، می‌بینیم شفاف‌تر و عملی‌تر خواهد شد.»